

۲۴۱۱۹۸۲

تخت پروکروستس

گزین‌گویه‌های فلسفی و عملی

www.ketab.ir

نسیم نیکلاس طالب

ترجمه طاهره شفیعی | با ویراستاری تخصصی بهنام فلاح

طالب، نسیم نیکلاس. Taleb, Nassim Nicholas	میشناسه
تخت پروکروستس / نسیم نیکلاس طالب. ترجمه طاهره شفیعی.	عنوان و نام بدیدآور
تهران، نوین توسعه، ۱۴۰۲.	مستحضات نشر
۱۲۸ صفحه	مستحضات ظاهری
۹۷۸-۶۲۲-۵۲۱۳-۰۵-۰	شابک
فیفا	فهرست نویسی
عنوان اصلی: The Bed of Procrustes, 2016	یادداشت
گزیده گویی های فلسفی و کاربردی	موضوع
PN ۶۲۷۱	رده بندی کنگره
۸۱۸ / ۶۰۲	رده بندی دیویی
۹۳۱۵۶۶۴	شماره ثبت کتاب

تمامی حقوق این اثر، از جمله حق انتشار تمام یا بخشی از آن، برای ناشر محفوظ است.

عنوان	:	تخت پروکروستس
مؤلف	:	نسیم نیکلاس طالب
مترجم	:	طاهره شفیعی
ویراستار	:	نیلوفر طهرانچی
ویراستار تخصصی	:	بهنام فلاح
طراح جلد	:	الناز ناصر آج‌بیشه
صفحه‌آرا	:	صبا کریمی
زمان و نوبت چاپ	:	۱۴۰۳، سوم، ۱۰۰۰ نسخه
تیراژ کل ناکنون	:	۳۰۰۰ نسخه
ناشر	:	نشر نوین توسعه
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۵۲۱۳-۰۵-۰
قیمت	:	۱۶۵,۰۰۰ تومان

تعهد ما به شما محیط‌زیست

کاغذ بالکی، کاغذی سبک، خوش‌رنگ و زیست‌محیطی است که در کشورهای باران‌خیزی همچون سوئد و فنلاند تولید می‌شود و مخصوص چاپ کتاب است.

ما نیز کتاب‌های نشر نوین را روی این کاغذها چاپ می‌کنیم تا علاوه بر ساختن تجربه خوب مطالعه برای خوانندگانمان، با هم گامی در جهت حفظ محیط‌زیست نیز برداریم.

nashrenovin.ir

nashrenovin.ir

nashrenovin

مجموعه ادبی ترجمه و نشر کتاب

نشر نوین، با گرفتن کپی‌رایت نسخه فارسی کتاب

The Bed of Procrustes: Philosophical and Practical Aphorismse

از Nassim Nicholas Taleb و آژانس ادبی ایشان، Brockman, Inc.

اقدام به انتشار کتاب با نام «تخت پروکروستس»؛

گزین گویه‌های فلسفی و عملی» کرده است.

طبق این اجازه رسمی، تمامی حقوق این اثر از جمله انتشار کاغذی و الکترونیکی برای نشر نوین محفوظ بوده و ترجمه و انتشار مجدد آن توسط سایر مترجمان و ناشران ایرانی، خلاف قوانین کپی‌رایت بین‌المللی و اخلاق حرفه‌ای است.

www.ketab.ir

www.ketab.ir

www.ketab.ir

تخت پروکروستس، کتابی مستقل در مجموعه کتاب‌هایی با نشان اختصاصی «Incerto» (واژه‌ای لاتین به معنای «ابهام») از نسیم نیکلاس طالب است که به بررسی ابهام، شانس، عدم قطعیت، احتمالات، خطاهای انسانی، ریسک و تصمیم‌گیری در دنیایی می‌پردازد که ما آن را درک نمی‌کنیم. از دیگر کتاب‌های این مجموعه می‌توان به «فریفته تصادفی بودن ۱۲»، «قوی سیاه ۳»، «پادشکننده ۴» و «پوست در بازی ۵» اشاره کرد.

در این مجموعه از گزین‌گویه‌ها و تأملات، نویسنده کتاب کلاسیک-مدرن «قوی سیاه» ایده‌های اصلی خود را به سبکی بیان می‌کند که انتظارش را ندارید.

«تخت پروکروستس» عنوان خود را از اساطیر یونانی گرفته است؛ این داستان درباره مردی است که مهمان‌ها را با کشیدن یا بریدن اندام‌هایشان به اندازه تخت خود در می‌آورد. این داستان نمایانگر دیدگاه طالب در مورد پیامدهای ناخواسته غرور بیش از حد تمدن مدرن است؛ تغییر انسان‌ها برای اینکه با تکنولوژی هم‌خوان شوند، سرزنش واقعیت برای اینکه با مدل‌های اقتصادی هماهنگ نیستند، اختراع بیماری‌ها برای فروش دارو، تعریف هوش به عنوان آنچه در کلاس درس می‌توان آزمون و متقاعد کردن مردم به این امر که کارمندی نوعی بردگی نیست.

این گزین‌گویه‌های بازی‌گوشانه و گستاخانه با افشای خودفریبی‌هایی که تاکنون با آن‌ها زندگی می‌کردید، اما هرگز آن‌ها را تشخیص نداده بودید، شما را شگفت‌زده می‌کنند.

نسیم طالب با ترکیبی نادر از شوخ‌طبعی و خردی نیرومند، توهمات انسانی را زیر و رو می‌کند و ارزش‌های کلاسیک شجاعت، ظرافت و فضل و دانش را در برابر بیماری‌های مدرن خوره بودن، نافرهیختگی و حقه‌بازی قرار می‌دهد.

فاینشال تایمز: «اندیشه‌های ارزشمند و بلورین طالب هر یک به شعری رازآلود می‌ماند.»

۱. نشر آریانا قلم این کتاب را با نام "فریب‌خورده تصادف" و نشر میلکان این کتاب را با نام "فریفته تصادف" چاپ کرده‌اند.

2. Fooled by randomness

۳. طالب، نسیم نیکلاس (۲۰۰۷)، قوی سیاه، ترجمه محمدابراهیم محبوب، انتشارات آریانا قلم

۴. طالب، نسیم نیکلاس (۲۰۱۲)، پادشکننده، ترجمه مینا صفری، نشر نوین

۵. طالب، نسیم نیکلاس (۲۰۱۸)، پوست در بازی، ترجمه هادی بهمنی و سعید رضائی، نشر نوین

فهرست

۹ پروکروستیس

۱۲ تذکر

۱۳ پیش گفتار

۱۹ پاد روایت‌ها

۲۷ موضوعات هستی‌شناسانه

۳۰ مقدس و نامقدس

۳۳ شانس، موفقیت، شادکامی و واقعی‌گری

۴۰ مشکلات کم‌وبیش جذاب ساده‌لوحی

۴۵ تستوس یا زیستن به سبک باستان

۵۱ جمهوری نامه‌ها

۵۹ عام و خاص

۶۱ فریفته تصادفی بودن

۶۵ زیبایی‌شناسی

۶۷ اخلاق

۷۷ استحکام و پادشکنندگی

۸۱ مغلطه بازی‌پنداری و وابستگی به دامنه

۸۵ شناخت‌شناسی و دانش حذفی

۸۹ رسوایی پیش‌بینی

۹۱ در باب فیلسوف بودن و فیلسوف ماندن

۹۵ زندگی اقتصادی و سایر موضوعات بسیار عامیانه

۱۰۱ حکیمان، ضعیفان و شریفان

۱۰۷ ضمنی و صریح

۱۱۱ در باب انواع عشق و غیرعشق

۱۱۵ پایان

۱۱۷ پس‌گفتار

۱۲۵ درباره نویسنده

تقدیم به

الکساندر نیکلاس طالب

www.ketab.ir

توضیح مترجم

توضیح برخی کلمات یا اصطلاح‌ها را در پاورقی اضافه کرده‌ام یا داخل [] نوشته‌ام، با اینکه می‌دانستم نویسنده را خوش نمی‌آید و معتقد است که «گزین‌گویه‌ها اگر تشریح شوند، فریبندگی و جذابیت خود را از دست می‌دهند».

اما توضیحات داخل پرانتز () و ستاره‌دار از خود نویسنده است.

نسیم طالب این کتاب را برای نخستین بار در سال ۲۰۱۰ منتشر کرد و سپس در اواخر سال ۲۰۱۶ ویرایش دوم آن را منتشر کرد. در ویرایش دوم، حجم کتاب حدوداً یک و نیم برابر شده و ۲۱۷ گزین‌گویه به آن افزوده شده است.

پروکروستس

در اسطوره‌های یونانی، پروکروستس^۱، مالکِ ستمگر یک ملکِ کوچک در کوریدالوس^۲، آتیکا^۳، بود که بین راهِ آتن^۴ و آلوپس^۵ قرار دارد. در این ملک مراسم رازآلودی اجرا می‌شد. پروکروستس شیوهٔ مهمان‌نوازی عجیبی داشت. او رهگذرها را می‌ربود، از آن‌ها با شامی مفصل پذیرایی کرده و بعد از آن‌ها دعوت می‌کرد تا شب را در تخت‌خواب نسبتاً خاصی سرکنند. او اصرار داشت که تخت کاملاً اندازهٔ مهمان‌ها باشد؛ آن‌هایی که خیلی قد بلند بودند یلهاشان را با تبر تیزی قطع می‌کرد و آن‌هایی را که خیلی کوتاه بودند آن قدر می‌کشید تا هم‌اندازهٔ تخت شوند (نام او را داماستس^۶ یا پلیفمون^۷ گفته‌اند، اما به او لقب پروکروستس داده بودند. به معنی «کش آورنده»).

پروکروستس به حق در چاهی افتاد که خودش کنده بود^۸. از قضا یکی از این رهگذرها تسئوس^۹ بی‌باک بود که بعدها مینوتور^{۱۰} را در دوران قهرمانی خود از پای درآورد. تسئوس بعد از صرف شامِ مرسوم، پروکروستس را وادار کرد در تختِ خودش بخوابد. آن وقت برای اینکه او را کاملاً اندازهٔ تخت کند، سرش را از تنش جدا کرد. به این ترتیب، تسئوس از شیوهٔ هرکول برای مقابله به مثل استفاده کرد.

1. Procrustes

2. Corydalus

3. Attica

4. Athens

5. Eleusis

6. Damastes

7. Polyphemon

8. hoisted by his own petard عبارتی از نمایشنامه هملت شکسپیر، که به ضرب المثل تبدیل شده است.

9. Theseus

10. Minotaur

در نسخه‌های شیطانی‌تر (مانند آنچه در دایرةالمعارف اساطیر یونانی تحت عنوان «کتابخانه» منتسب به آپلودوروس^۱ آمده است)، پروکروستس دو تخت داشت، یکی کوچک و دیگری بزرگ. او قربانیان کوتاه قد را وادار می‌کرد روی تخت بزرگ و قربانیان بلند قد را وادار می‌کرد تا روی تخت کوچک دراز بکشند.

هر یک از گزین‌گویه‌های این کتاب درباره یکی از انواع تخت پروکروستس است. ما انسان‌ها با محدودیت‌هایی در دانش خود و آنچه نمی‌بینیم، اعم از نادیدنی‌ها و ناشناخته‌ها، مواجه هستیم و این تنش را با گنجاندن زندگی و جهان در ایده‌های شکنده بازار، طبقه‌بندی‌های فروکاسته^۲، لغت‌نامه‌های اختصاصی و روایت‌های از پیش آماده مرتفع می‌کنیم که گاه پیامدهای ویرانگری دارد. علاوه بر این، به نظر می‌رسد ما از این برازش پس‌نگر^۳ بی‌اطلاعی، دقیقاً مانند خیاط‌هایی که از تحویل کت و شلوار کاملاً اندازه به مشتری‌ها به خود می‌بالند، اما این کار را تنها با جراحی و تغییر اندام‌های مشتریان خود انجام می‌دهند. به عنوان مثال، کمتر کسی می‌داند که ما مغزهای دانش‌آموزان را از طریق دارو تغییر می‌دهیم تا آن‌ها را با برنامه آموزشی تطبیق دهیم، نه برعکس،^۴ به جای اینکه سیستم آموزشی را متناسب با هر دانش‌آموز تغییر دهیم.

از آنجا که گزین‌گویه‌ها اگر تشریح شوند، فریبندگی و جذابیت خود را از دست می‌دهند، فعلاً فقط به درون مایه اصلی این کتاب اشاره می‌کنم و بحث‌های بیشتر را به پس‌گفتار موکول می‌کنم. این گزین‌گویه‌ها هر یک مفکرات فشرده مستقلی هستند و حول ایده اصلی من در این باره می‌چرخند که ما چگونه با آنچه نمی‌دانیم برخورد می‌کنیم و چگونه باید با آن‌ها کنار بیاییم. در کتاب‌هایم «قوی سیاه» و «فریفته تصادفی بودن» عمیق‌تر به این موضوعات پرداخته‌ام.*

1. Pseudo-Apollodorus's Bibliotheca
2. reductive
3. backward fitting

* استفاده من از استعاره تخت پروکروستیس فقط مربوط به قرار دادن چیزی در یک قالب اشتباه نیست؛ بیشتر مربوط به عملیات معکوس تغییر دادن متغیر اشتباه است؛ در اینجا تغییر دادن شخص به جای تخت خواب. [ما نه تنها چیزها را در قالب‌های اشتباه قرار می‌دهیم، بلکه متغیرهای اشتباهی را هم تغییر می‌دهیم.] توجه داشته باشید که هرگونه شکست آنچه «جُرد» می‌خوانیم (همراه با مهارت فنی) می‌تواند به یک موقعیت تخت پروکروستسی فروکاسته شود.

تذکر

گزین‌گویه‌ها با متن‌های دیگر فرق دارند. نویسندۀ پیشنهاد می‌کند بیش از چهار گزین‌گویه در یک جلسه خوانده نشود. همچنین ترجیح بر این است که گزین‌گویه‌ها تصادفی انتخاب شوند.

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

آنکه بیش از همه می‌ترسید سخنش را رد کنید، خودتان هستید.

~

یک ایده وقتی جالب می‌شود که شما از نتیجه‌گیری منطقی از آن بترسید.

~

مردم به آنچه سعی می‌کنید به آن‌ها نشان دهید، در مقایسه با آنچه می‌خواهید از آن‌ها پنهان کنید، بسیار کمتر علاقه دارند.

~

شرکت‌های داروسازی در ساختن بیماری‌هایی برای داروهای موجود بهتر عمل می‌کنند، تا ساختن داروهایی برای بیماری‌های موجود.

~

برای اینکه حس‌رهایی ناشی از ریاضت‌طلبی^۱ را درک کنید، این موضوع را در نظر بگیرید که از دست دادن همه دارایی‌تان نسبت به از دست دادن فقط نیمی از آن، رنج بسیار کمتری دارد.

~

برای ورشکست کردن یک ابله، کافی است به او اطلاعات بدهید.

~

۱. Asceticism: خصوصیتی در فرد یا شیوه زندگی او مبتنی بر خودداری و چشم‌پوشی از لذت و انجام دادن فعالیت‌هایی مانند روزه گرفتن و سکوت و انزواجویی و کفّ نفس جسمانی.

رابطه دانشگاه و دانش مانند رابطه روسپی‌گری و عشق است؛ ظاهراً قدری شبیه هم‌اند، اما برای کسی که ساده‌ لوح نیست، این دو دقیقاً مثل هم نیستند.*

در علم، لازم است که جهان را بفهمید. در کسب‌ و کار لازم است که دیگران جهان را به‌ درستی نفهمند.

من گمان می‌کنم سقراط را به مرگ محکوم کردند به این خاطر که چیزی به‌ شدت ناخوشایند، دیوانه‌ کننده و غیرانسانی در بسیار شفاف اندیشیدن وجود دارد.

آموزش رسمی آدم عاقل را کمی عاقل‌ تر، اما آدم ابله را بسیار خطرناک‌ تر می‌کند.

آزمون اصالت یک ایده، نبود یک نمونه قبلی نیست، بلکه وجود چندین ایده قدیمی است که با یکدیگر تاسان‌ کارند.

مکافات مضاعف مدرنیته این است که هم ما را به پیری زودرس دچار می‌کند، هم به ما عمر طولانی‌تری می‌دهد.

فاضل کسی است که اظهار فضلش از آنچه می‌داند کمتر است؛ برعکس یک روزنامه‌نگار یا مشاور.

هوشمندانه‌ترین حالت مغز شما وقتی است که آن را وادار به کاری نکرده باشید؛ هر از گاهی آدم‌ها زیر دوش متوجه این موضوع می‌شوند.

اگر با گذشت زمان از خشم‌تان کاسته شد، شما ناعادلانه عمل کرده‌اید؛ اگر بر خشم‌تان افزوده شد، در حق‌تان ظلم شده است.

من کنجاکوم آیا کسانی که به خاطر پاداش سخاوت طرفدار آن هستند، متوجه این تناقض می‌شوند یا آنچه آن‌ها سخاوت می‌نامند، تنها یک استراتژی سرمایه‌گذاری جذاب است.**

آن‌هایی که فکر می‌کنند مذهب درباره «ایمان» است، نه مذهب را درست فهمیده‌اند و نه ایمان را.

کار با هجوم مخفیانه به مغز شما در ساعات غیرکاری روح شما را نابود می‌کند؛ در انتخاب شغل دقت کنید.

در طبیعت ما هرگز یک حرکت را تکرار نمی‌کنیم؛ در بردگی (اداره، باشگاه، رفت‌وآمد و ورزش)، زندگی فقط یک آسیب استرس تکراری^۱ است. تصادفی بودن^۲ در کار نیست.

این بهانه که دیگران در به کار بردن عقل سلیم^۳ ناتوان هستند، خود به معنای ناتوانی در استفاده از عقل سلیم است.

۱. Repetitive Stress Injury (RSI) یا «آسیب فشار تکراری»: این بیماری از آسیب دیدن سیستم عضلانی اسکلتی و دستگاه عصبی ناشی می‌شود که ممکن است به علت کارهای یکنواخت، کارهای دشوار بدنی، قرار گرفتن در معرض ارتعاش‌ها، فشار یا فشردن شدن مکانیکی یا قرار گرفتن در موقعیت‌های سخت به صورت مداوم ایجاد شود. افرادی که به دلیل شغل خود مجبورند روزانه مدت زیادی پشت کامپیوتر بنشینند، اغلب به عارضه آسیب فشار تکراری مبتلا می‌شوند. از علائم این عارضه می‌توان احساس گزگز و سوزن سوزن شدن در دست‌ها و بی‌حس شدن، درد در ناحیه گردن و شانه‌ها اشاره کرد.

2. Randomness

۳. Common Sense: در متون فلسفی فارسی زبان، برای این اصطلاح انگلیسی ترجمه و معادل‌های گوناگونی ارائه شده است که از جمله می‌توان به درک عام، عقل سلیم، حس عام، عقل مشترک، تلقی عام، قضاوت عرفی، عقل عرفی، فهم متعارف، عرف عام، و شعور معمول اشاره کرد. به طور کلی، می‌توان عقل سلیم را عبارت از آن چیزی دانست که مردم، به طور عمومی و مشترک در مورد آن توافق داشته و هم عقیده‌اند. به عبارتی، درک عام به فهم طبیعی مردمان در مورد یک موضوع اشاره می‌کند و به باورها یا گزاره‌هایی ارجاع می‌دهد که برای افراد بسیاری درست و صحیح به نظر می‌رسد، بدون آنکه نیاز به معرفتی ویژه یا دانشی خاص داشته باشد. به همین دلیل، به نظر می‌رسد که درک عام نوعی قابلیت بنیادین برای موجودات عاقل است تا بدان وسیله بتوانند از تجربیات خود در تشخیص و تمایز امور واضح، برقراری ارتباط اولیه با این امور و نیز پرهیز از تناقضات آشکار در مورد آن‌ها استفاده کنند.

پیروی از منطق محدود کننده و سخت‌گیرانه ارسطویی الزاماً به معنی اجتناب از تناقضات مهلك نیست.

~

علم اقتصاد نمی‌تواند این ایده را هضم کند که پیش‌بینی رفتار جمعی (و توده) از پیش‌بینی رفتار تک‌تک افراد بسیار سخت‌تر است.

~

پیش از مقایسه حیوانات باغ وحش با حیوانات حیات وحش، در مورد «پیشرفت» بر حسب طول عمر، ایمنی یا راحتی صحبت نکنید.

~

اگر صبح تا حدی دقیق می‌دانید روزتان چطور می‌گذرد، شما کمی مرده‌اید؛ هر چه دقیق‌تر بدانید، بیشتر مرده‌اید.

~

بین یخ و آب هیچ حالت میانه‌ای وجود ندارد، اما بین زندگی و مرگ یک حالت وجود دارد: کارمندی.

وقتی بیشتر چیزهایی که شما را می‌ترسانند دارای دوره‌هایی وسوسه‌انگیز از ماجراجویی هستند، شما زندگی کالبره‌شده‌ای^۱ دارید.

~

اهمال‌کاری شورش روح است علیه به دام‌افتادگی.

~

هیچ‌کس نمی‌خواهد کاملاً روراست باشد؛ نه با دیگران و قطعاً نه با خودش.

~

۱. Calibrated: سنجیده، کالبره‌شده، با ابزار دقیق مدرج شده یا با دقت سنجیده و تنظیم شده

دانش^۱ بدون مهملات مطلوب است و خرد بدون بزدلی، شجاعت بدون بی‌تدبیری، ریاضیات بدون خوره بودن^۲، تخصص بدون دانشگاه، هوش بدون موذی‌گری، دین‌داری بدون تعصب، متانت بدون حماقت، اجتماعی بودن بدون وابستگی، لذت بدون اعتیاد، مذهب بدون تحریف، و فراتر از همه، هیچ چیز بدون پوست در بازی^۱ داشتن.

* باید توضیحی اضافه کنم. استثناء همیشه وجود دارد، اما موارد زیادی هم هستند که در آن یک روسپی عاشق مشتری خود شده است.

** یک عمل سخاوتمندانه دقیقاً کاری است که هیچ پاداشی در پی نداشته باشد؛ نه مالی، نه اجتماعی، نه عاطفی. در واقع باید وظیفه‌گرا باشد (انجام دادن بی قید و شرط و وظایف)، نه فایده‌گرا (به منظور دستیابی به منافع رفاه جمعی یا حتی شخصی). اقدامات "سخاوتمندانه‌ای" که "رضایت خاطر" را به دنبال دارند یا با وعده‌رهای و رستگاری انجام می‌شوند نیز اشکالی ندارند؛ این‌ها را نباید از نظر زبان‌شناختی با اعمال وظیفه‌گرایانه که تجلی احساسات و وظیفه‌شناسی هستند، یکی دانست.

www.ketab.ir

۱. Erudition: فضل و دانش نشانه کنجکاوای اصیل متفکرانه است. فضل و دانش با ذهن باز و میل به دریافت اندیشه‌های دیگران همراه است. از همه بالاتر، شخص فاضل می‌تواند از دانش خودش ناخرسند باشد و این سیر ارزشمندی در برابر افلاطون‌زدگی، آسان‌سازی‌های مدیر پنج دقیقه‌ای یا بی‌فرهنگی درس‌خوانده‌های ابرمتخصص است. در واقع تحصیلات بدون فضل می‌تواند به فاجعه ختم شود. (به نقل از کتاب قوی سپاه)

۲. Nerdiness: به کسانی nerd گفته می‌شود که گوشه‌گیرند و در برقراری تعاملات اجتماعی ضعف دارند و دست و پا چلفتی هستند و به شکلی وسواس گونه دانشی چون تاریخ، ریاضی، کامپیوتر، زیست‌شناسی یا... را دنبال می‌کنند.

۱. skin in the game نام یکی از کتاب‌های دیگر نسیم طالب است. پوست در بازی به مسئله نبود تقارن در ریسک و مسئولیت اشاره دارد و اصطلاحی برای "در سود و زیان کاری شریک بودن" است، به عبارت دیگر در کار باید پای خودت هم گیر باشد.